

כל המועדים

עלון

גליון 104 הלכות והליכות בעניני "הכותל המערבי"

הלכות והליכות בענין "כותל המערבי"

אמר רב אחא "לעולם אין השכינה זזה מכותל המערבי שנאמר "הנה זה עומד אחר כותלינו" (מדרש שמות רבה ב), "נשבע הקב"ה שהכותל אינו חרב לעולם" (מדרש שיר השירים ב ב). ארץ חמדה

מי בנה את הכותל

המסורת היא שדוד המלך בנה את כותל המערבי, ולכן כותל זה לא נחרב על פי מה שאמרו בגמ' בסוטה (ט, א) "משה ודוד לא שלטו שונאיהם במעשיהם".

מעלת התפילה בכותל

אע"פ ששכינה בכל מקום, מכל מקום אין התפילה בחו"ל עולה במסילה אחת דרך ישירה, כי צריך לשולחה לא"י ולירושלים אל מקום המקדש, שכנגדו שער השמים, אולם לאחר שהרב בית המקדש נהיה הכותל המערבי מקום הקבוע לתחינות ואליו נהרו ונוהרים אחינו בני ישראל משנות דור ודור (ועב"ץ בהקדמה לסידור בית יעקב, מהר"ם חגיז וצ"ל בספרו אלה מסעי).

יש אומרים: שתפילה ליד הכותל מועילה ועדיפה מתפילת צדיק משום שהוא מפורש בנביא (מכלים א פ"ח) ששלמה המלך ביקש שהתפילות יתקבלו שם, משא"כ ברכת הצדיקים שהוא רק מדרשה מהפסוקים (הגר"ש דבילצקי בספר דרוש דרש עמוד צא).

תפילה אינה חוזרת ריקם

יש אומרים: שקבלה בדינו שתפילה בכותל המערבי מתקבלת ברצון ואינה חוזרת ריקם (המקובל רבי יצחק פרחי בספרו טוב ירושלים).

"המתפלל בירושלים כאילו התפלל לפני כסא הכבוד כי שם הוא שער השמים ויש שם פתח פתוח לשמוע תפילות" (פרקי דר"א פרק לה).

להתפלל ארבעים יום בכותל

יש הנוהגים: להתפלל ארבעים יום רצופים בכותל על דבר מסוים והיא סגולה מפי קדושי עליון ומועיל להרבה דברים.

מקור המנהג מדברי הארז"ל (תל תלפיות עניני כותל המערבי) שהפנה אדם להתפלל על צרתו במשך ארבעים יום בכותל (וכן הרה"ק ר' שלמה מזוועהיל היה נוהג כן ומורה לאחרים לעשות כן).

ראיה מהמדרש רבה לארבעים יום (פרשת ואתחנן) "אמרו רבנן יש תפילה שנענית לארבעים יום, ממי אתה לומד ממושה דכתיב (דברים קט"ז כה) "ואתנפל לפני ה' ארבעים יום".

ארבעים יום בשאר ערי ישראל ובחו"ל

בספר תשובות והנהגות (או"ח סימן סא) כתב שסגולה זו מועילה בכל ערי ישראל ובחו"ל, אם הולך במיוחד לבית המדרש יום ביומו לצורך בקשתו ואומר הנני בא ארבעים יום לבית המדרש במיוחד להתפלל עבור ענין פלוני ומקדים לתת י"ח פרוטות לצדקה לעמלי תורה יצליח.

שימוש באבני הכותל

יש אומרים: שאין להישען על הכותל, **והטעם:** משום שיש בזה חשש איסור מעילה וחשש איסור מומאה (מועדים וזמנים ח"ה סימן שנ, ירושלים במועדיה שיא), **ויש אומרים:** שאם ההישענות לצורך מצווה מותר, ואם לא לצורך מצווה אסור (עיר הקודש והמקדש ח"ד עמוד סז).

הנחת פתקים בכותל

יש הנוהגים: להניח פתקים בכותל.

מקור למנהג מבעל האור החיים (פדה את אברהם פלאני מערכת ב אות טו, הקדמה או"ח על התורה) שאיש אחד ממקורביו שירד מנכסיו ובא לפניו לשפוך שיחו על מר גורלו וכתב פיתקא בקלף אשוריות ונתן בידו ואמר לו שיניח בין אבני הכותל הקדושים והיתה לו ישועה ועל פי זה נהגו הרבה להניח פתקים בכותל (עיין ציין אליעזר ח"י א, עיין ספר לראש יוסף כותל המערבי שכתב שהמקור הראשון הוא הרש"ש).

יש אומרים: שאין ענין, **והטעם:** לפי שהקב"ה שומע תפילה ויודע גם בלי פתקה ואין שכיחה לפני כסא כבודו (ירושלים במועדיה שיב).

תחיבת ידיים בין אבני הכותל

יש אומרים: "שהחרד והירא לדבר ה' ימנע מלהכניס אצבעותיו בין אבני הכותל", **והטעם:** משום שיש לחשוש שמקום החומה קדוש

בשאר הרחבה: הרדב"ז (תשובות סימן תרמה) כתב "יש להיזהר שלא לעמוד ואחריו אל הכותל", וכן כתב שראוי לנהוג כן בכל השטח של הכותל המערבי (הגר"א נבנצאל).

לנעת באבני הכותל

יש אומרים: שיש להחמיר ולא לינע באבני הכותל (ירושלים במועדיה שט"ז), **ויש אומרים:** שמותר.

קדושת הכותל והרחבה

רחבת כותל המערבי יש לו קדושת בית הכנסת לכל חומרותיו וצריך לנהוג בו כל החומרות הנוגעות לבית הכנסת כמו שיחה אכילה ומיזל (ציץ אליעזר ח"י ס אות פה), **והטעם:** כיון שהוא קבוע לתפילת רבים ואין לך תדיר יותר מזה שכמעט כל המעת לעת מצויה שם תפילת רבים, וגם כל שמושו הוא לתפילה ויש שם ארון קודש וספרי תורה (משנת יוסף סימן לב).

ריקוד בכותל

יש אומרים: שאין ראוי לרקוד בכותל המערבי, **והטעם:** וכי אדם שמתו מוטל לפניו יפצח בריקוד (ירושלים במועדיה שיש בשם הגרשז"א).

יש אומרים: שאין למחות ביד הרוקדים (הגרשז"א הליכות שלמה פרק ו הערה 40).

צילום על רקע הכותל

יש אומרים: שאין ראוי להצטלם על רקע של הכותל אם כל המטרה של הצילום משמש לו רק כתמונה ניצחית, **והטעם:** על פי מה שדנו (שו"ת הלכה למשה) האם מותר להצטלם ליד ארון הקודש וכתב שאם מתפלל לתומו ליד ארון הקודש ומצלמים אותו אין בזה חשש, אולם אם רוצה לצלם עצמו כדי ליהנות ולהראות עצמו ליד ארון הקודש אסור, משום שדומה למשתמש בארון הקודש וה"ה הכא כשמצטלם עבוד הנצחת תמונות מראה כמשתמש בכותל לצרכיו הפרטיים (ספר עלינו לשבח חלק שמות עמוד תקעו).

גילוי שכינה בפינה השמאלית

מוחזק בפי רבים שבזווית השמאלית של הכותל [ליד שער לכניסה המקורה] היה גילוי שכינה בהקצין לרבי אברהם הלוי ברוכים.

אמירת רק "כותל" ולא "כותל המערבי"

יש אומרים: שאין לומר "כותל" אלא "כותל המערבי", **והטעם:** כמו שאמרה הגמרא לא לומר "ארון" אלא "ארון הקדש" (מעילו של שמואל בשם מהר"ל דיסקין).

יש אומרים: שכל זה נאמר בזמנו שכנראה כולם אמרו "כותל המערבי" בזה שמקצר נראה כבזיון אבל בזמנינו שכולם אומרים "כותל" לא נחשב בזיון (אגרות רשימות לבעל הקהילות יעקב).

הוא אף בקדושת העזרה, וכיון שביאה במקצת נחשבת ביאה יש חשש שמכנים אצבעותיו יכשל באיסור תורה של כניסה למקדש בעודו טמא (האדר"ת בספרו משכנות לאביר יעקב חלק ב, וכן הורה החזו"א אורחות רבינו חלק ב עמוד קמט).

יש אומרים: שמותר להכניס ידו, **והטעם:** משום שהכותל המערבי הוא כותלו של הר הבית ואין בעביו קדושה וזאת משום שחומת הר הבית לא נתקדשה (שו"ת אבני נזר יור"ד תנ וכן תננ).

טעם אחר: מוכח מהגמרא ביומא שאף על פי שאסור למנות את בני ישראל, מ"מ באצבע מותר ומוזה מוכח שאצבע אינה חלק מהגוף, וה"ה לגבי טמא בטומאה היוצאת מגופו (שו"ת אבני נזר שם).

טעם אחר: לפי שביאה במקצת זה רק כשבא דרך ביאה דהיינו דרך פתח, אבל כאן שאין זה דרך ביאה אין איסור.

טעם אחר: שמה שאומרים שיש איסור ביאה במקצת משום שנחשב כאילו נכנס כולו ולכן בכה"ג שאין החור ראוי לכניסת כל הגוף גם ביאה במקצת לא שמיה ביאה ולכן אין איסור להכניס ידיים בחורים שבכותל המערבי כיון שא"א להכניס שם כל הגוף (שו"ת אבני נזר תנ יא עיין שם שדה טעם זה וכן בשו"ת מנחת שלמה תניניא קלט דחה תירוץ הג"ל).

הגרשז"א אמר שלא ראה מי שנזהר בזה שלא להכניס אצבעותיו בחורים של הכותל (הובא בספר הר הקודש עמוד רמו).

יש הנהגים: להחמיר על עצמם לעמוד במרחק ב' או ג' אמות מהכותל, **והטעם:** מחשש שמא יכניסו ידם בין החורים (שו"ת ציץ אליעזר ח"י ס"י).

יש הנהגים י"א אמות (ארחות רבינו עמוד שיט ושכא) **והטעם:** כיון שכל שורה מאבני הכותל בולטת מהשורה שמעליה כלפי מערב כמה סנטימטרים, וכיון שיש 17 שורות של אבנים מתחת לרחבת הכותל א"כ המתקרב לכותל עומד באויר האבנים שתחתיו והוי כביאה במקצת (בנתיבות הלכה יב עמוד 27).

נישוק אבני הכותל

יש הנהגים: לנשק את אבני הכותל, **והטעם:** על פי הפסוק (תהילים קב טו) "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו".

הפנים אל הכותל

יש הנהגים: שיוצאים מהכותל הולכים כשהפנים אל הכותל, **והטעם:** בזמן בית המקדש היו יוצאים כך מבית המקדש לפי שצריך להיפרד מהשכינה דרך כבוד (עיין סוכה נא, ב) וכן בכל בית כנסת ראוי על כל פנים ליד היציאה לצאת עם הפנים כלפי הארון הקודש וכן ראוי לנהוג בכותל (עיין רמב"ם פרק ז מהלכות בית הבחירה

הלכה ד ו-ז)